

lui. Per anni poi i miei amici del Corriere mi hanno chiesto di tornare a collaborare. Io ho accettato a condizione che le mie idee non venissero censurate.

– **Ha conosciuto anche Moravia, mi diceva.**

– Moravia l'ho conosciuto in casa di Alberto Carocci, a Roma, perché Moravia e Carocci facevano insieme la rivista "Nuovi Argomenti". Carocci era un buon amico, ho avuto molte discussioni con lui, che aveva relazioni con Togliatti, era avvocato del Partito Comunista. Moravia era uno dei miei scrittori preferiti. Più interessante di Sciascia.

– **L'ha conosciuto Sciascia?**

– Non bene, ma l'ho incontrato e ho molta stima per Sciascia.

– **Anche Ungaretti, mi diceva, che ha conosciuto. Cosa pensa della poesia di Ungaretti?**

– Non sono un esperto della lingua per giudicare veramente, ma l'ho trovato sempre interessante. Ho conosciuto anche Guido Piovene.

– **Anche lui scriveva nel giornale di Montanelli.**

Sì, l'ho incontrato molte volte. Era un gentiluomo di fine secolo, uno scrittore molto elegante e ho letto il suo libro "Viaggio in Italia". Ho incontrato qualche volta anche Vittorini.

– **Anche il poeta Risi.**

– Sì, molto bene, è un uomo molto interessante, pieno di idee e talento.

– **E anche la moglie di Carocci, una ungherese che era la scenografa del film di Fellini.**

– Sì, da giovane, prima di incontrare Carocci. Ho conosciuto i suoi fratelli, suo padre era un importante scultore ungherese, che ha abitato in Italia e in Ungheria. Ci sono sue statue a Budapest. Lei era una donna giovane, era la più bella donna di Budapest, e non è facile essere la più bella, perché ci sono donne molto belle a Budapest.

– **Lei ha conosciuto tutti questi personaggi molto importanti nella storia della cultura italiana. Qual è il suo giudizio sull'Italia?**

– E' un paese culturalmente molto ricco e molto vivace. Io preferisco gli scrittori italiani ai francesi del dopoguerra. Valéry, Musil, questi erano i maestri francesi preferiti, e, tra gli italiani, Sciascia, Svevo, Pirandello, che rimane per me un maestro di vita. Pirandello, quando ero giovane, era molto conosciuto a Budapest, era molto tradotto in ungherese.

– **Queste mie conversazioni, s'intitolano "Incontri in Europa" e spesso l'Europa è un tema dominante. Cosa pensa di questa nuova Europa? Siamo a Budapest. Anche l'Ungheria sta per entrare nell'Unione Europea. Qual è il suo giudizio?**

– Io sono stato un europeista convinto sin dall'inizio del movimento. Ho conosciuto Jean Monnet, e ne avevo molta ammirazione, ho conosciuto Shumann, ho conosciuto De Gasperi, ma il movimento di riconciliazione tra Italia, Francia e Germania è stato un piacere, una vittoria delle mie idee perché da giovane io ho conosciuto le due culture simultaneamente: ero germanista all'Università ed ero francesista. Sono il primo François della mia famiglia. Oggi sono molto preoccupato per la tensione tra l'America e l'Europa, soprattutto di Francia e di Germania. Io credo che la nostra società sia in pericolo, non solo per il terrorismo internazionale, che è un pericolo molto serio, ma anche per il nazionalismo tardivo che si fa luce in diversi paesi. C'è molto da fare, ma sarebbe impossibile non vincere.

a cura di Dante Marianacci

Ferenc Fejtő's Italy, from the end of the Austro-Hungarian Empire to the present. Through his attention to and friendship with Italian intellectuals over the years – among them Silone, Montanelli, Risi, Moravia and Carocci – Fejtő has developed a deep understanding of Italian history and culture of the 20th century. He has followed its changes, from the tragic period of national fascism to the hopeful period of Europeanism now upon us and shared by Hungary. In Fejtő's view, the advent of Europeanism is a difficult but indispensable step toward peace, security, and fraternal collaboration for the Continent.

– **Nem. Ő hívott meg Milánóba. Bár, az is lehet, hogy először Párizsban láttam. Az én dolgom elsősorban az volt, hogy meggyőzzem párizsi barátainkat, francia írókat, újságírókat, hogy írjanak az „Il Giornale”-ba. Nem volt akkor sem elég olasz, sem elég külföldi munkatársuk. Montanelli szereti a volna valamely francia nyelvű lapjának. Így sikerült megnyernem az „Il Giornale” számára Camus, Ionesco és még sokakat. Akkor, amikor Montanelli eljött a „Corriere della Sera”-tól én sem irtam többet a lapba. Évekig kérték barátaim a Corrierétől, hogy menjek vissza és írjak nekik. A feltevélem az volt: rendben, van, de nem cenzúrázhatják a cikkeimet.**

– **Azt mondta nekem, ismerte Moraviát is.**

– Moraviát Alberto Carocci római házában ismertem meg. Ők együtt szerkesztették akkoriban a „Nuovi Argomenti” (Új Érvék) című lapot. Carocci jó barát volt, sokat vitákoztunk, hiszen ő jó kapcsolatot ápol Togliattival és ő volt egyben a Kommunista Párt ügyvédje is. Moravia pedig a kedvenc íróim közé tartozott. Sciasciánál is érdekesebbnek tartottam.

– **Ismerte Sciasciát is?**

– Nem ismertem jól, de találkoztam vele, és ma is nagy tisztelettel vagyok iránta.

– **Mondta, hogy Ungarettivel is találkozott. Mit gondol az ő költészetéről?**

– Nem ismerem annyira a nyelvet, hogy pontos ítéletet tudjak alkomi, de költészetét igen érdekesnek találtam. Hozzáteszem, ismertem Guido Piovenét is.

– **Ő is írta Montanelli újságába.**

– Igen. Vele gyakran találkoztam. Egy, amolyan múlt századi úriember emlékeztetett, mindig nagyon elegáns, jól öltözött író volt. Olvastam a „Viaggio in Italia” (Utazás Olaszországban) című könyvét. Találkoztam még Vittorinivel is.

– **És Risivel, a költővel is.**

– Igen, ő tényleg jól ismertem. Rendkívüli egyéniség volt, tehetség, tele új ötletekkel.

– **Visszatérve Carocci-ra, az ő felesége magyar volt, Fellini filmjeinek díszlettervezője.**

– Őt még fiatal korából ismertem, előbb, mint Carocci. Ismertem a testvérét, édesapját, aki híres magyar szobrász volt. A papa felváltva élt Hol Oroszországban, hol Magyarországon. Budapestem is állnak szobrai. A lány talán Budapest legszebb nője volt, és ez nem volt könnyű, mert Budapestben bizony sok szép nő volt és van ma is.

– **Őn, aki az olasz kultúrtörténet ennyi neves alakját ismerte, milyen véleményen van Itáliáról?**

– Egy kultúrának igen gazdag és nagyon pezsgő országáról van szó. A háború utáni iradalomból jobban kedvelem az olaszokat, mint a franciákat. A franciák közül Valéry, Musil voltak a kedvenceim, az olaszok között pedig kedveltem Sciasciát, Svevót és persze Pirandellót, aki számomra mindig az élet nagy mestere marad. Pirandello, az én fiatal koromban nagyon ismert volt Budapestten, igen sok fordítottat ílte magyarrá.

– **Ezen beszélgetések sorozatának címe: „Találkozások Európában”, és bennük gyakarta éppen Európa a domináns téma. Mi gondjerről az új Európáról? Budapestten vagyunk. Magyarországon is az Európai Unióba lépés küszöbén áll. Mi a véleménye erről?**

– Én, a kezdetektől fogva meggyőződéses „európaista” vagyok. Ismertem Jean Monnet, nagy csodálattal voltam iránta, ismertem Shumannt és De Gasperit. De az igazán nagy öröm az Olaszország, Franciaország és Németország között létrejött megbékélés volt: ez az én elképzeléseim győzelme jelentette. Fiaatalon két kultúrát ismertem meg: eredetileg germanista voltam, az egyetemen pedig frankofon. Az első „François” lettem a családomban. Ami ma aggaszt: az Amerika és Európa közötti feszültség, főként a francia, német és amerikai ellentét. Azt hiszem, hogy a társadalmaink veszélyben vannak. Nem csak a nemzetközi terrorizmus miatt, amely nagyon komoly fenyegetés, de a késői nacionalizmusok miatt is, mely most kezdi feljülni a fejét néhány országban. Sok tennivaló van tehát, de lehetetlen, hogy ebből a helyzetből ne kerüljünk ki győztesen.

Az interjút készítette: Dante Marianacci